

مجموعه معاهدات

حقوق بین الملل (جلد دوم)

ترجمہ:

دکتر رضا موسی زاده

احمد رضا آذریندار

www.ketab.ir

مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی

تهران - ۱۴۰۰

فہرست نویسی

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه معاهدات حقوق بین المللی / مترجم: رضا موسی زاده، احمد رضا آذریندار؛ [برای] مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه.

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره چاپ و انتشارات، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهرى: ۴۷۶ ص.

شماره: ۹۸۵-۵-۳۶۱-۹۶۴-۹۷۸ ج ۱: ۹۸۶-۲-۳۶۱-۹۶۴-۹۷۸ ج ۲: ۹۸۷-۹-۳۶۱-۹۶۴-۹۷۸
بها: ۶۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: فارسی - انگلیسی

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۴۰۰.

The Basic Treaties of International Law : ایدادداشت: عنوان اصل:

موضوع: حقوق بين الملل

International Law: موضوع

موضوع: تعهدات به الملل

International Obligation :

شماره الف و دوم: موسسه زاهد، خرداد، ۱۳۳۹ - زمستان ۱۳۴۰

شماره افزوده: آذر، بنابر، احمد، ضاء، ۱۳۶۸ - ۱۳۶۹ - ۱۳۷۰ - ۱۳۷۱ - ۱۳۷۲ - ۱۳۷۳ - ۱۳۷۴ - ۱۳۷۵ - ۱۳۷۶ - ۱۳۷۷ - ۱۳۷۸ - ۱۳۷۹ - ۱۳۸۰ - ۱۳۸۱ - ۱۳۸۲ - ۱۳۸۳ - ۱۳۸۴ - ۱۳۸۵ - ۱۳۸۶ - ۱۳۸۷ - ۱۳۸۸ - ۱۳۸۹ - ۱۳۹۰ - ۱۳۹۱ - ۱۳۹۲ - ۱۳۹۳ - ۱۳۹۴ - ۱۳۹۵ - ۱۳۹۶ - ۱۳۹۷ - ۱۳۹۸ - ۱۳۹۹ - ۱۴۰۰ - ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲ - ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴ - ۱۴۰۵ - ۱۴۰۶ - ۱۴۰۷ - ۱۴۰۸ - ۱۴۰۹ - ۱۴۱۰ - ۱۴۱۱ - ۱۴۱۲ - ۱۴۱۳ - ۱۴۱۴ - ۱۴۱۵ - ۱۴۱۶ - ۱۴۱۷ - ۱۴۱۸ - ۱۴۱۹ - ۱۴۲۰ - ۱۴۲۱ - ۱۴۲۲ - ۱۴۲۳ - ۱۴۲۴ - ۱۴۲۵ - ۱۴۲۶ - ۱۴۲۷ - ۱۴۲۸ - ۱۴۲۹ - ۱۴۳۰ - ۱۴۳۱ - ۱۴۳۲ - ۱۴۳۳ - ۱۴۳۴ - ۱۴۳۵ - ۱۴۳۶ - ۱۴۳۷ - ۱۴۳۸ - ۱۴۳۹ - ۱۴۴۰ - ۱۴۴۱ - ۱۴۴۲ - ۱۴۴۳ - ۱۴۴۴ - ۱۴۴۵ - ۱۴۴۶ - ۱۴۴۷ - ۱۴۴۸ - ۱۴۴۹ - ۱۴۵۰ - ۱۴۵۱ - ۱۴۵۲ - ۱۴۵۳ - ۱۴۵۴ - ۱۴۵۵ - ۱۴۵۶ - ۱۴۵۷ - ۱۴۵۸ - ۱۴۵۹ - ۱۴۶۰ - ۱۴۶۱ - ۱۴۶۲ - ۱۴۶۳ - ۱۴۶۴ - ۱۴۶۵ - ۱۴۶۶ - ۱۴۶۷ - ۱۴۶۸ - ۱۴۶۹ - ۱۴۷۰ - ۱۴۷۱ - ۱۴۷۲ - ۱۴۷۳ - ۱۴۷۴ - ۱۴۷۵ - ۱۴۷۶ - ۱۴۷۷ - ۱۴۷۸ - ۱۴۷۹ - ۱۴۸۰ - ۱۴۸۱ - ۱۴۸۲ - ۱۴۸۳ - ۱۴۸۴ - ۱۴۸۵ - ۱۴۸۶ - ۱۴۸۷ - ۱۴۸۸ - ۱۴۸۹ - ۱۴۹۰ - ۱۴۹۱ - ۱۴۹۲ - ۱۴۹۳ - ۱۴۹۴ - ۱۴۹۵ - ۱۴۹۶ - ۱۴۹۷ - ۱۴۹۸ - ۱۴۹۹ - ۱۵۰۰ - ۱۵۰۱ - ۱۵۰۲ - ۱۵۰۳ - ۱۵۰۴ - ۱۵۰۵ - ۱۵۰۶ - ۱۵۰۷ - ۱۵۰۸ - ۱۵۰۹ - ۱۵۱۰ - ۱۵۱۱ - ۱۵۱۲ - ۱۵۱۳ - ۱۵۱۴ - ۱۵۱۵ - ۱۵۱۶ - ۱۵۱۷ - ۱۵۱۸ - ۱۵۱۹ - ۱۵۲۰ - ۱۵۲۱ - ۱۵۲۲ - ۱۵۲۳ - ۱۵۲۴ - ۱۵۲۵ - ۱۵۲۶ - ۱۵۲۷ - ۱۵۲۸ - ۱۵۲۹ - ۱۵۳۰ - ۱۵۳۱ - ۱۵۳۲ - ۱۵۳۳ - ۱۵۳۴ - ۱۵۳۵ - ۱۵۳۶ - ۱۵۳۷ - ۱۵۳۸ - ۱۵۳۹ - ۱۵۴۰ - ۱۵۴۱ - ۱۵۴۲ - ۱۵۴۳ - ۱۵۴۴ - ۱۵۴۵ - ۱۵۴۶ - ۱۵۴۷ - ۱۵۴۸ - ۱۵۴۹ - ۱۵۵۰ - ۱۵۵۱ - ۱۵۵۲ - ۱۵۵۳ - ۱۵۵۴ - ۱۵۵۵ - ۱۵۵۶ - ۱۵۵۷ - ۱۵۵۸ - ۱۵۵۹ - ۱۵۶۰ - ۱۵۶۱ - ۱۵۶۲ - ۱۵۶۳ - ۱۵۶۴ - ۱۵۶۵ - ۱۵۶۶ - ۱۵۶۷ - ۱۵۶۸ - ۱۵۶۹ - ۱۵۷۰ - ۱۵۷۱ - ۱۵۷۲ - ۱۵۷۳ - ۱۵۷۴ - ۱۵۷۵ - ۱۵۷۶ - ۱۵۷۷ - ۱۵۷۸ - ۱۵۷۹ - ۱۵۸۰ - ۱۵۸۱ - ۱۵۸۲ - ۱۵۸۳ - ۱۵۸۴ - ۱۵۸۵ - ۱۵۸۶ - ۱۵۸۷ - ۱۵۸۸ - ۱۵۸۹ - ۱۵۹۰ - ۱۵۹۱ - ۱۵۹۲ - ۱۵۹۳ - ۱۵۹۴ - ۱۵۹۵ - ۱۵۹۶ - ۱۵۹۷ - ۱۵۹۸ - ۱۵۹۹ - ۱۶۰۰ - ۱۶۰۱ - ۱۶۰۲ - ۱۶۰۳ - ۱۶۰۴ - ۱۶۰۵ - ۱۶۰۶ - ۱۶۰۷ - ۱۶۰۸ - ۱۶۰۹ - ۱۶۱۰ - ۱۶۱۱ - ۱۶۱۲ - ۱۶۱۳ - ۱۶۱۴ - ۱۶۱۵ - ۱۶۱۶ - ۱۶۱۷ - ۱۶۱۸ - ۱۶۱۹ - ۱۶۲۰ - ۱۶۲۱ - ۱۶۲۲ - ۱۶۲۳ - ۱۶۲۴ - ۱۶۲۵ - ۱۶۲۶ - ۱۶۲۷ - ۱۶۲۸ - ۱۶۲۹ - ۱۶۳۰ - ۱۶۳۱ - ۱۶۳۲ - ۱۶۳۳ - ۱۶۳۴ - ۱۶۳۵ - ۱۶۳۶ - ۱۶۳۷ - ۱۶۳۸ - ۱۶۳۹ - ۱۶۴۰ - ۱۶۴۱ - ۱۶۴۲ - ۱۶۴۳ - ۱۶۴۴ - ۱۶۴۵ - ۱۶۴۶ - ۱۶۴۷ - ۱۶۴۸ - ۱۶۴۹ - ۱۶۵۰ - ۱۶۵۱ - ۱۶۵۲ - ۱۶۵۳ - ۱۶۵۴ - ۱۶۵۵ - ۱۶۵۶ - ۱۶۵۷ - ۱۶۵۸ - ۱۶۵۹ - ۱۶۶۰ - ۱۶۶۱ - ۱۶۶۲ - ۱۶۶۳ - ۱۶۶۴ - ۱۶۶۵ - ۱۶۶۶ - ۱۶۶۷ - ۱۶۶۸ - ۱۶۶۹ - ۱۶۷۰ - ۱۶۷۱ - ۱۶۷۲ - ۱۶۷۳ - ۱۶۷۴ - ۱۶۷۵ - ۱۶۷۶ - ۱۶۷۷ - ۱۶۷۸ - ۱۶۷۹ - ۱۶۸۰ - ۱۶۸۱ - ۱۶۸۲ - ۱۶۸۳ - ۱۶۸۴ - ۱۶۸۵ - ۱۶۸۶ - ۱۶۸۷ - ۱۶۸۸ - ۱۶۸۹ - ۱۶۹۰ - ۱۶۹۱ - ۱۶۹۲ - ۱۶۹۳ - ۱۶۹۴ - ۱۶۹۵ - ۱۶۹۶ - ۱۶۹۷ - ۱۶۹۸ - ۱۶۹۹ - ۱۷۰۰ - ۱۷۰۱ - ۱۷۰۲ - ۱۷۰۳ - ۱۷۰۴ - ۱۷۰۵ - ۱۷۰۶ - ۱۷۰۷ - ۱۷۰۸ - ۱۷۰۹ - ۱۷۱۰ - ۱۷۱۱ - ۱۷۱۲ - ۱۷۱۳ - ۱۷۱۴ - ۱۷۱۵ - ۱۷۱۶ - ۱۷۱۷ - ۱۷۱۸ - ۱۷۱۹ - ۱۷۲۰ - ۱۷۲۱ - ۱۷۲۲ - ۱۷۲۳ - ۱۷۲۴ - ۱۷۲۵ - ۱۷۲۶ - ۱۷۲۷ - ۱۷۲۸ - ۱۷۲۹ - ۱۷۳۰ - ۱۷۳۱ - ۱۷۳۲ - ۱۷۳۳ - ۱۷۳۴ - ۱۷۳۵ - ۱۷۳۶ - ۱۷۳۷ - ۱۷۳۸ - ۱۷۳۹ - ۱۷۴۰ - ۱۷۴۱ - ۱۷۴۲ - ۱۷۴۳ - ۱۷۴۴ - ۱۷۴۵ - ۱۷۴۶ - ۱۷۴۷ - ۱۷۴۸ - ۱۷۴۹ - ۱۷۵۰ - ۱۷۵۱ - ۱۷۵۲ - ۱۷۵۳ - ۱۷۵۴ - ۱۷۵۵ - ۱۷۵۶ - ۱۷۵۷ - ۱۷۵۸ - ۱۷۵۹ - ۱۷۶۰ - ۱۷۶۱ - ۱۷۶۲ - ۱۷۶۳ - ۱۷۶۴ - ۱۷۶۵ - ۱۷۶۶ - ۱۷۶۷ - ۱۷۶۸ - ۱۷۶۹ - ۱۷۷۰ - ۱۷۷۱ - ۱۷۷۲ - ۱۷۷۳ - ۱۷۷۴ - ۱۷۷

شماره ۱۲۰۰: وزارت امور خارجه، مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی، دانشکده روابط بین الملل.

شناسه افزوده: ایران، وزارت امور خارجه، مرکز مطالعات سیاسی و

KZ ۳۴۱۰ گ:

۳۴۱ - رده بندی دیگر:

شماره کتابخانه: ۷۴۶۴۲۰۱

مجموعه معاهدات حقوق بین الملل (جلد دوم)

مسترحمان: دکتر رضا موسی زاده (عضو هیئت علمی، دانشکده روابط بین الملل، وزارت امور خارجه)، احمد رضا آذریندار

حاج اول: ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

مہمانگیر امور نشہ : ستا طہر انبان

در استوار ادب : ص ۱۰۰ و ۱۰۱

ویراستار ادبی: سمیرا تریمی

صفحه آرایی، طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اداره حاب و انتشارات وزارت امور خارجه

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهید باهنر (نباوران)، خیابان شهید آقامی، اداره چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه

تلفون: ۰۲۹ ۲۲۲۹۷۰۲۹، فاكس: ۰۲۹ ۲۲۸۳۲۵۶۵

روشنگار شماره ۱: تهران، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقامی

تلفون: ۲۲۸۰۲۶۶۲

فره‌شگاه شماره ۳: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه همکف پلاک ۱۶/۲۲

تلف: ۰۶۶۲۹۰۳۱۵ • تلف: فاکس: ۰۶۶۹۵۲۲۹۰ • تلف: همراه: ۰۹۳۵۹۳۰۴۳۷۱

فهرست مطالب

دییاجه.....	۶
کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایت نسل‌زدایی.....	۱۱
کنوانسیون مقابله با شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات‌های بی‌رحمانه،	
غیرانسانی یا خفت‌آمیز.....	۲۴
کنوانسیون بین‌المللی راجع به زدایش کلیه اشکال تبعیض نژادی.....	۷۶
کنوانسیون حقوق کودک.....	۱۲۲
پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در مورد فروش کودکان، فحشای	
کودک و هرزه‌نگاری کودک.....	۱۹۶
پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در مورد درگیر شدن کودکان در	
مخاصمه مسلحانه.....	۲۳۰
کنوانسیون زدایش کلیه اشکال تبعیض علیه زنان.....	۲۵۰
پروتکل اختیاری کنوانسیون زدایش کلیه اشکال تبعیض علیه زنان.....	۲۹۴
کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان.....	۳۱۴
پروتکل مربوط به وضع پناهندگان.....	۳۶۸
کنوانسیون راجع به حقوق اشخاص دارای معلولیت.....	۳۸۲

دیباجه

لفظ را مانده این جسم دان معنی‌اش را در درون مانند جان

(مولانا، دفتر ششم، ۶۵۸)

زبان واسطه‌ای است که به وسیله آن جهان، رمز و راز خود را آشکار می‌سازد. زبان صرفاً ابزاری در دست انسان‌ها برای انتقال مفاهیم نیست، بلکه واسطه‌ای است که همراه با آن، ما وجود خود را شناخته و درک می‌کنیم؛ به این معنا که تفسیر ما از جهان، امری وابسته به زبان است؛ به دیگر سخن، زبان نشانگر محدودیت‌های ماست. حال هر ترجمه، نه تنها با چنین مسأله‌ای مواجهیم، بلکه بازگرداندن کلمات از زبانی به زبان دیگر خود موجبات تفسیری با فهم ثانوی را فراهم می‌آورد؛ با این حال از آنجاکه برای شناخت مفاهیم پایه برای محققین فارسی نیاز به بررسی به این زبان است، به ناچار و با درک چنین محدودیتی، اجباراً دست به دامان ترجمه می‌شویم.

آشنایی با قواعد حاکم بر جامعه بین‌المللی مستلزم شناخت توافقات بین‌المللی دولت‌ها در قالب اسناد بین‌المللی مختلف است. هرچند تا اواخر قرن نوزدهم، اغلب معاهدات بین‌المللی، دوجانبه و عمدتاً در مورد تجارت و یا تعیین حدود سرزمینی دولت‌ها خصوصاً قلمرو استعماری دولت‌های غربی بود، لیکن از اواخر قرن نوزدهم، اقدام دولت‌ها به همکاری مشترک در زمینه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، علمی و غیره منجر به انعقاد معاهدات بین‌المللی مهمی چون کنوانسیون ۱۸۸۳ پاریس^۱، کنوانسیون ۱۸۸۶ برن^۲ و کنوانسیون‌های ۱۸۹۹ لاهه^۳ شده است.

^۱ - The Paris Convention on Protection of Industrial Property, Signed on 20 March 1883.

پس از آن، معاهدات بین‌المللی عدیدهای میان دولت‌ها منعقد شده است که ایران نیز از دیرباز همان‌گونه که نمایندگانی را برای کنوانسیون‌های ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ لاهه اعزام نموده بود، مشارکت گسترده‌ای در تدوین این‌گونه معاهدات بین‌المللی داشته است.

با وجود مشارکت ایران در مرحله مذاکره و تدوین معاهدات بین‌المللی که عمدتاً به زبان انگلیسی مورد مذاکره قرار گرفته و سپس به این زبان و سایر زبان‌های ملل متحد متعاقب ماده ۱۱۱ منشور ملل متحد منتشر شده است، لیکن برگردان این اسناد به زبان فارسی در موارد متعددی با کاستی‌های فاحش مواجه بوده است، به‌گونه‌ای که فهم صحیح و درستی از محتوای توافقات را نمی‌توان از واژگان فارسی فهم کرد. با در نظر داشتن حجم حقوقی وجه غالب واژگان اسناد بین‌المللی و نیاز به تخصص خاص مترجمان در فهم اصطلاحات حقوقی زبان خارجه و از آنجا که در برخی موارد چنین اسنادی به دست مترجمان غیرحقوقی سپرده شده و مشکلات ناشی از تعجیل در تصویب و پذیرش این اسناد مزید بر علت بوده است، ضعف ترجمه در اسناد بین‌المللی به زبان فارسی کاملاً به چشم می‌آید.

از آنجا که به موجب ماده ۹ قانون مدنی ایران، معاهدات بین‌المللی در حکم قانون می‌باشند، به محض تصویب سند مذکور در مجلس قانون‌گذاری، سند مذکور به عنوان یک سند رسمی و قانونی درآمده و بدین ترتیب سندیت می‌یابد و جامعه علمی کشور نیز بدون دخل و تصرف از عبارات معاهدات مصوب مجلس، آن را طبیعتاً به کار می‌گیرند، حال آن‌که عبارات مذکور به خوبی اراده و قصد و نیت تدوین‌کنندگان را منعکس نمی‌نماید.

² - Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, Signed on 9 September 1886.

³ - The Hague Conventions of 1899.

با توجه به تدریس درس معاهدات بین المللی طی سه دهه گذشته و انتشار نخستین کتاب درسی به زبان فارسی در این زمینه، بر این ضعف اساسی در فهم ایرانی از معاهدات بین المللی واقف گردیدم و ریشه آن را در عدم شناخت معانی مترادف واژگان حقوقی انگلیسی به زبان فارسی دانستم. لذا در اولین گام با تلاش های مجدانه و طولانی مدت آقای هادی گلریز اقدام به انتشار فرهنگ جامع حقوقی سه زبانه/ سه سویه (انگلیسی - فرانسه - فارسی) در نشر میزان به تاریخ ۱۳۹۴ نمودم که بستر آشنایی معادل یابی واژگان حقوقی دو زبان انگلیسی و فرانسه را برای عموم علاقه مندان به رشته حقوق بین الملل فراهم آورد، سپس ترجمه معاهدات بین المللی را به عنوان یک ضرورت اجتناب ناپذیر مورد توجه قرار دادم که این امر مهم با همکاری مجدانه و خستگی ناپذیر آقای احمد رضا آذرپندار دکتری حقوق بین الملل دانشگاه شهید بهشتی محقق گردید.

در ترجمه معاهدات بین المللی هر چند تکیه بر زبان اصلی مذاکره - عموماً زبان انگلیسی - بوده است، لیکن رجوع به ترجمه فرانسوی و عربی و مقابله واژگان این سه زبان برای استخراج فهم بهتر از واژگان توافق شده نیز صورت پذیرفته است.

به منظور بیان ضرورت بازخوانی ترجمه های اسناد بین المللی به زبان فارسی از باب مثال صرفاً به یکی از ترجمه های غلط مواد منشور ملل متحد اشاره می گردد. ماده ۴۲ منشور که شاه کلید این سند است و ضامن تصمیمات شورای امنیت در زمینه حفظ صلح و امنیت بین المللی محسوب می گردد، اشکال مختلف تدابیر شورای مذکور را در مقابله با دولت خاطی بیان می کند که از جمله شامل demonstration، محاصره و سایر عملیات نیروهای هوایی، دریایی، زمینی اعضای ملل متحد می گردد. در ترجمه رسمی و کلیه کتب مرتبط، واژه demonstration به «تظاهرات» ترجمه شده است. این ترجمه غلط بدون آنکه تعجب کسی را برانگیزد و مورد اصلاح قرار گیرد، طی ۷۵ سال گذشته بکار رفته

است و این پرسش که اقدام شورای امنیت مبنی بر انجام «تظاهرات» به چه معناست، همواره با سکوت مواجه بوده است، حال آنکه غرض تدوین کنندگان منشور از واژه demonstration مفهومی جز «نمایش قدرت» (عملیات نظامی نمایشی) نیست. مثال فوق به تنهایی حکایت از اشتباه در ترجمه از سندی می‌نماید که به موجب ماده ۱۰۳ آن، سند بالادستی کلیه معاهدات و تعهدات بین‌المللی محسوب می‌شود و این سند مقدم بر کلیه تعهدات و معاهدات بین‌المللی است. لذا عدم دقت لازم در ترجمه اسناد بین‌المللی منجر به عدم درک و فهم صحیح از معانی آن اسناد می‌گردد.

علی‌رغم تلاش‌های انکارناپذیر و قابل تقدیر گذشتگان در ترجمه معاهدات بین‌المللی و تلاش حاضر در بازخوانی اسناد مهم بین‌المللی، باید اعتراف نمود که ترجمه اسناد و متون خارجی در هر حال منعکس‌کننده کامل روح واقعی عبارات و واژگان یک زبان خارجی نیست و در فرایند ترجمه - علی‌رغم دقت نظر تام مترجمان - ممکن است مفهوم واقعی عبارات خارجی به زبان دیگر منتقل نگردد، لذا به کلیه علاقه‌مندان به مباحث بین‌المللی توصیه می‌گردد که تکیه‌گاه اصلی خود را کماکان متن اصلی (انگلیسی، فرانسه و ...) اسناد بین‌المللی قرار دهند تا به درک کامل تری از مفاد توافقات بین‌المللی نائل آیند.

لازم به ذکر است این مجموعه که در سه جلد سامان یافته، با حمایت دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه در قالب یک طرح پژوهشی بوده، و امید است این تلاش ناچیز مقبول جامعه علمی کشور واقع گردد و گام کوچکی باشد در بهبود ترجمه اسناد و متون بین‌المللی.

رضا موسی زاده

استاد دانشکده روابط بین‌الملل

۱۳۹۹/۱۱/۱